

zgodovinsko telo s povsem enakim razvojem in enako usodo (važna je ustanovitve univerze v Gradcu 1586); vanjo spadajo Štajerska, Koroška in Kranjska. Točno je, da kažejo tudi igre tega območja iste poteze — kljub razliki v jeziku. Območje deli pisec v igrske kroge (»Spielkreise«); ti krogi se razprostirajo — okrog samostanov kot igrskih središč! Končno razlikuje pisec še igrske vasi (»Spieldorfe«), kjer je igra ohranjena in kjer jo še igrajo ter z njo »gostujejo« po vsej širni okolici.

Temu uvodu, ki sem ga namenoma podal nekoliko obširneje, sledi obdelava posameznih ohranjenih igrskih obrazcev. Prvega obdela pisec »Das Paradeisspiel« (41—96), sledi mu »Obermurtaler Hirtenspiel« (97—150), »Das Schäferspiel« (151—186), »St. Nikolaus und die ‚Rauhen‘« (187—210), »Der reiche Prasser und der arme Lazarus« (211—247), »Das Spiel vom verstockten Sünder« (248—284), »Der Aegyptische Joseph« (285—311), »Der geduldige Job« (312—319), »Der Bayrische Hiasl« (320—341), »Genoveva« (342—356). Knjigo končuje »Das Nachspiel« in »Die Abdankung«, ki sta pri igrach še vedno ohranjeni.

Dr. L. Kretzenbacher je s svojo izvrstno knjigo opravil pomembno delo za svoje domače ljudsko, posebej še igrsko izročilo. Posreduje pa tudi nam obilico gradiva, ki nam bo ob njem olajšano delo pri raziskavah naše lastne ljudske igre. Za to smo mu lahko hvaležni tudi mi.

Niko Kuret

Wießner Herman, Geschichte des Kärntner Bergbaues, I. Teil. Geschichte des Kärntner Edelmetallbergbaues, Archiv für vaterländische Geschichte und Topographie, 52. Bd. Izdalo in založilo Zgodovinsko društvo za Koroško (Geschichtsverein für Kärnten). Celovec 1950. 8°. 301 str.

Vodja koroškega deželne arhiva v Celovcu je začel drugo stoletje celovškega Arhiva za domačo zgodovino in krajepisje z obširno zgodovinsko sliko koroškega rudarstva, ki ga v starem in srednjem veku označuje pridobivanje zlata in srebra.

Pri poudarjenem zgodovinskem podajanju snovi in pri zemljepisnem obravnavanju rudarskih področij zlata in srebra v visokem severnem Koroškem bodo slovenskemu etnografu mogli služiti v primerjalne namene Weißnerjevi podatki o rudarskem delovnem času iz rudarskega reda Maksimilijana I., o razmerju med podjetniki in rudarskimi sodniki ter rudarji, o preskrbi in prehrani rudarjev, o merah in utežih za drage kovine, o izpiranju zlata, ki je na Dravi segalo do zadnjega časa v Medjimurje in o bratovščinah ter bratovskih skladnicah, ki so gojile tudi družabnost in s tem ljudsko rudarsko umetnost. Kakih ožjih kulturnih stikov — razen strokovnih uradnih — n. pr. v umetni ali domači obrti naših krajev s koroškimi rudarskimi področji dragih kovin iz Weißnerjevih izvajanj nismo zasledili.

Franjo Baš

Fresacher Walther, Der Bauer in Kärnten. I. Teil. Die persönliche Stellung des Bauers in Kärnten, Archiv für vaterländische Geschichte und Topographie, 51. Bd. Mit einem Vorwort: Hundert Jahre Archiv für vaterländische Geschichte und Topographie von Dr. Gotbert Moro. Izdalo in založilo Zgodovinsko društvo za Koroško (Geschichtsverein für Kärnten), Celovec 1950. 8°. 176 str.

Današnji kmečki stan je star eno stoletje ter je proizvod tisočletnega zgodovinskega razvoja, v katerem je bil pojem kmeta v vsaki dobi po gospodarski delavnosti kot obdelovalec zemlje vedno isti, a se je v osebnem razmerju kmeta do lastnikov zemlje in oblasti menjaval in doživljal najrazličnejše oblike, ki so se zopet ločile po krajih in pokrajinah zlasti v zvezi s kulturami tal.

Zaradi neposrednega razmerja do zemlje je kmet posebno v materialni kulturi najvažnejši objekt etnografskega preučevanja, ki se pa more pri tem

le v manjši meri opirati na izsledke zgodovine, ker so zgodovinski izsledki o položaju kmeta v raznih dobah fevdalizma še v veliki meri sporni, v času sužnjeposestniške družbe pa še sploh nenačeti. Zato pozdravlja etnograf vsako novo zgodovinsko študijo o kmetu kot novo izhodišče etnografskih raziskovanj in tako tudi W. Fresacherjevo delo o osebnem položaju kmeta na Koroškem od zgodnjega srednjega veka do danes.

W. Fresacherja pozna etnografija po njegovem opisu kmeta v Kleinkirchheimu in St. Oswaldu na severnem Koroškem v Carinthii I, 1939. V pričujoči študiji podaja po koroških virih in koroškem dosedanjem slovstvu sintezo dosedanjega znanja o koroškem kmetu s prvenstvenim poudarkom na osebnem razmerju kmeta do oblasti in njenih predstavnikov in vključuje v to tudi razmerje kmeta do zemlje, ko jo obdeluje. Pri tem namenoma ne obravnava spornega vprašanja kosezov, tako da sploh izostane vloga kmeta pri ustoličenju na Gosposvetškem polju, ki bi bila še posebno aktualna po zadnji, posmrtni M. Wuttejevi razlagi kosezov z vojaškim stanom za običaj gosposvetškega ustoličenja kakor tudi za celotni sestav kmečkega stanu na Koroškem. Etnograf bi pričakoval v sintetičnem delu, ki obravnava osebni položaj kmeta, tudi podobo o kmečki rodbini in s tem o razmerju moža do žene ali moža do drugih članov rodbine in rodu, o položaju družine, to je poslov hlapcev in dekel; nadalje kmeta do vasi, ki jo je za Avstrijo pregledno obdelal v 30. zvezku istega arhiva, kjer je izšla Fresacherjeva študija H. Wießner, in do kmečkih skupnosti, zlasti soseske; poleg tega pa tudi do cerkve, ki je v precejšnji meri vodila osebno življenje ne samo kmeta na njenih posestvih, temveč tudi človeka v javnosti in na domu. Zaradi izključne avtorjeve pozornosti na osebnem razmerju kmeta do lastnika zemlje in pozneje do zemljiške gosposčine je to izostalo in moramo počakati na prihodnje Fresacherjeve objave, ki bodo verjetno vsebovale, česar etnograf v prvi ni našel, pa čeprav je bilo kmetovo osebno razmerje urejevano tudi po rodbinski, vaški in rodovni skupnosti, soseski ter cerkveni organizaciji.

Sorazmerno obširno je podan kmet v visokem srednjem veku v sestavu dvorskega gospodarstva do izoblikovanja gosposčin, bolj ozko v novem veku s podložništvom in kmečko odvezo 1848. Po gradivu, ki ga avtor uporablja, je gotovo, da so v ospredju kmetovega osebnega položaja do 1848 dajatve in zavarovanje teh za zemljiškega lastnika, oziroma zemljiškega gospoda. Po istem gradivu izgleda, da je težje govoriti o posameznih socialnih skupnostih v mejah kmečkega stanu in lažje o služnostnih skupnostih v mejah posameznih zemljiških posesti vse do novoveških gosposčin, kjer se razne služnostne skupnosti pod enotnim vplivom absolutistične države v času fiziokratizma zaključijo s strnitvijo v današnjem kmečkem stanu.

Prvi zvezek Fresacherjevih študij o kmetu na Koroškem ima izrazito pravnozgodovinski značaj in bodo mogli o njegovi vsebini izreči sodbo pravni zgodovinarji. Etnograf pričakuje v bodočih zvezkih sliko o razmerju kmeta do tistih skupnosti izven zemljiških lastnikov in oblasti samih, ki so v določeni meri tudi sodelovale pri odporu kmeta do njegovih gospodov in tako pripomogle k izobliki kmečkega stanu.

Franjo Baš

Gianfranco D'Aronco: Guida bibliografica allo studio dello strambotto. Modena 1951 (Collezione di Testi e Manuali fondata da G. Bertoni e diretta da A. Monteverdi — No. 34).

V pomembni knjižni zbirki tekstov in priročnikov, ki jo izdaja Inštitut za romansko filologijo na univerzi v Rimu, je lani izšla študija o »strambotto« izpod peresa našega furlanskega sodelavca G. D'Aronca. Na sto straneh je avtor pregledno podal zgodovino dosedanjih raziskovanj o tem vprašanju in svoje lastno mnenje, pa še kratko antologijo. Strambotto, kakor pravi najkrajša in brzkone najboljša definicija (P. Toschi), je enokitična lirična pesem, sestoječa iz dveh enajstercev, ki ju je mogoče pomnožiti. Vprašanje